

funnet årsaken til den pågående epidemien, men at han også hadde identifisert årsaken til pestepidemiene i Europa i middelalderen og i tidlig nytid. Epidemien spredde seg i løpet av ti år fra Hongkong først til India og senere til alle bebodde kontinenter.

I området rundt Bombay (Mumbai) ble det vist at sykdommen smittet fra svarte rotter (*Rattus rattus*) til mennesker ved hjelp av rotteloppen *Xenopsylla cheopis*. Denne smittmekanismen ble allment godtatt først av medisiner og biologer, senere av historikere som forklaring også på utbredelsen av middelalderens pestepidemier. De siste 25 år har imidlertid enkelte biologer presentert argumenter mot Yersins hypotese om at middelalderens pester og moderne pest er samme sykdom. Historikere ble for alvor interessert i denne diskusjonen etter at den amerikanske historikeren Samuel K. Cohn publiserte sin bok om temaet i 2002 (1).

Danske historikere arrangerte et symposium i Odense i 2004 med Samuel Cohn som hovedforedragsholder. Boken *Living with the black death* presenterer sju av foredragene fra symposiet samt tre artikler som er skrevet etterpå. Norske historikere er representert ved Ole Georg Moseng. Dessverre er ikke Cohns innledningsforedrag med. En leser som ikke kjenner Cohns argumentasjon, vil derfor ha noen vanskeligheter med å følge diskusjonen i et par av artiklene.

Artiklene er av svært vekslende kvalitet. Et par er skjemma av grove feil i den biologiske informasjonen. Manfred Vasold skriver for eksempel at moderne pest (i motsetning til middelalderens pestepidemier) ikke kan angripe hund, katt, esel, sau og gris. Det er imidlertid godt dokumentert både fra epidemiiske utbrudd etter 1900 og fra laboratorieforsøk at *Yersinia pestis* kan infisere alle disse artene. Mosengs artikkel er blant de bedre, selv om han velger ikke å ta standpunkt til hovedspørsmålet: Var middelalderens pester og moderne pest samme sykdom?

For meg er den mest interessante artikkelen i samlingen Lisa Gerda Knudsens detaljerte beskrivelse av utbredelsen av pest over Sjælland, Lolland, Falster og Møn i årene 1653–57. Fra denne perioden finnes kirkebøker som Knudsen har kunnet benytte. Hun viser klart at spredningsmønsteret ikke er langs en gradient fra København, slik man ville vente hvis sykdommen ble spredd med rotter eller ville dyr, men at sykdommen hopper tilfeldig mellom kirkesognene over hele femårsperioden.

Det er vanskelig å gi en generell anbefaling av denne boken. For leger med god kjennskap til den pågående diskusjonen om årsaksforhold og smittmekanismer for tidligere tiders pestepidemier vil 2–3 av artiklene være av stor interesse.

Lars Walløe
Avdeling for fysiologi
Det medisinske fakultet
Universitetet i Oslo

Litteratur

1. Cohn SK. *The black death transformed: Disease and culture in early renaissance Europe*. London: Arnold Publishers, 2002.

Tilværelsens utholdelige tilfeldigheter

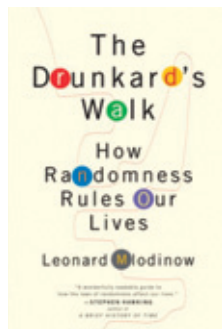
Mlodinow L.

The drunkard's walk

How randomness rules our lives. 252 s, tab, ill. New York, NY: Vintage/Anchor Books, 2009.

Pris USD 15

ISBN 978-0-307-27517-2

Dette er ikke en bok om alkoholisme eller gangforstyrrelser. Tilfeldigheter spiller en mye større rolle i vår tilværelse enn det de fleste av oss er villig til å innse. Det er jo slik at vi som leger i svært mange sammenhenger konfron-

teres med begrepene sannsynlighet og risiko. Hensikten med denne boken er å gi leseren en kort og underholdende innføring i de matematiske lover for sannsynlighet.

Forfatteren er en ikke ukjent amerikansk fysiker som underviser ved Caltech i Los Angeles. Han har publisert en rekke populærvitenskapelige artikler, blant annet sammen med Stephen Hawking. Kanskje det er fordi han også har vært manusforfatter for TV-seriene *MacGyver* og *Star Trek* at han så godt evner å presentere de ganske avanserte resonnerement for mange psykologiske illusjoner som får oss til å feiltolke verden omkring oss.

Gjennom ti kapitler tar han utgangspunkt i en rekke anekdoter og eksempler, alt fra vineksperters «vitenskapelige» vurderinger, via sportsresultater, til økonomi. Også finansanalytikerens forsøk på å fremstå som profeter innen et område som grunnleggende styres av tilfeldigheter, og dermed ikke kan forutses, levnes liten ære. Sett på bakgrunn av finanskrisen er dette derfor underholdende lesing! Likevel er det kanskje det siste kapitlet som er mest spennende, idet forfatteren her diskuterer bl.a. hvordan vi som mulige ofre for så vel ulykker som tilfeldig suksess, likevel ikke må ende opp som nihilister.

Språket er lettfattelig og greit, og det er en rekke oppdaterte og spennende referanser samt et omfattende stikkordregister.

Undertegnede vil derfor absolutt anbefale kolleger å bruke noen timer og kroner på denne underholdende og lærerike boken. Den er like relevant for den som har sitt daglige virke innen academia som i klinisk

praksis. Det eneste man risikerer er å bli mer opplyst og skeptisk til oppleste sannheter – og det kan jo være nyttig i seg selv!

Guttorm Brattebø

Akuttmedisinsk seksjon
Haukeland universitetssykehus

I folkeopplysningens tjeneste

Hetland JG.

Syn for alle

150 s, ill. Oslo: Jens G. Hetland, 2009.

Pris NOK gratis

ISBN 82-584-0228-5

I forordet til nettboken *Syn for alle* (www.pupileyes.com) kan man lese at målgruppen er alle som er opptatt av eget eller andres syn, og at den er aktuell for helseøstre, sykepleiere, lærere og andre yrkesgrupper i sosial- og helsetjenesten. Innholdet er systematisk og kronologisk strukturert, slik at det starter med øyefunksjon hos nyfødte og avslutter med øyesykdommer som rammer eldre. Praktisk nyttige underkapitler er innlemmet, f.eks. om hvordan undersøkelsen foregår hos en øyelege, informasjon om førerkortforskriftene og om hjelpemiddelsentralene.

Forfatteren er dyktig til å forklare hvordan synssansen fungerer og hvordan refraksjonsavvik kan bli korrigert med briller, kontaktlinser og moderne laserkirurgi. Språket er lettfattelig og burde være uproblematisk å forstå også for lesere uten medisinsk bakgrunn. Faguttrykkene introduseres på en lesevennlig og instruktiv måte. Forfatteren kommer ofte med interessante eksempler fra øyemedisinens historie, noe som helt sikkert vekker leselysten hos den jevne leser.

For en fagmann kan det av og til være vanskelig å begrense seg når man skal skrive om noe man interesserer seg for. I forhold til den definerte målgruppen synes undertegnede at forfatteren noen steder er for detaljert. At kapitlet om grå stær omfatter 22 sider, er et eksempel på dette.

Dessverre har boken noen vesentlige mangler. Gitt de siste års fokus på behandlingen og forståelsen av folkesykdommen aldersrelatert maculadegenerasjon, burde det vært skrevet et eget kapittel om denne sykdommen. Øyesykdommer ved diabetes mellitus er også oversett. Kapitlet om medikamentell behandling av glaukom bør oppdateres. Fordelen med en nettbok er at man kan fornye den ofte. Hvis *Syn for alle* blir oppdatert og får utbedret sine mangler, vil den være til nytte for flere.

Jon Ståle Ritland

Augeavdelinga
Ålesund sjukehus